

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2015-3-35
Karar Sayısı : 15-32/462-144
Karar Tarihi : 28.07.2015

(Muafiyet)

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Reşit GÜRPINAR,
Fevzi ÖZKAN, Dr. Metin ARSLAN

B. RAPORTÖRLER : Necla SÜMER ÖZDEMİR, İbrahim Hilmi KOÇAK

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN : - Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği
İktisadi İşletmesi
Temsilcisi: Dr. Kemal Tahir SU
Mustafa Kemal Mah. 2146. Sok. No:14/14 Çankaya/Ankara

- (1) **D. DOSYA KONUSU: Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği İktisadi İşletmesi (ELDAY) ile ELDAY'a üye olan üreticiler arasında imzalanacak üretici sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesi veya muafiyet tanınması talebi.**
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 27.05.2015 tarihinde giren bildirim ve 25.06.2015 tarihinde giren ek bilgilerin üzerine düzenlenen 22.07.2015 tarih ve 2015-3-35/MM sayılı Muafiyet Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; üreticilerin Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların (AEEE) Kontrolü Yönetmeliği (Yönetmelik) kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek üzere kurulan ELDAY'ın üretici sözleşmesine; yetkilendirilmiş kuruluş olan ELDAY'ın çatısı altında kurulacak kolektif sistemin, rakip konumundaki teşebbüsleri bir araya getiren yatay nitelikte bir ilişki olması sebebiyle menfi tespit belgesi verilemeyeceği; mevcut haliyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 5. maddesinde sayılan koşulları karşılama nedeniyle bireysel muafiyet tanınabileceği ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

G.1. Taraf: ELDAY

- (4) Benzer faaliyetleri yürütmek amacıyla Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği (TÜRKBESED) tarafından 16.01.2013 tarihli yönetim kurulu kararı ile derneğe bağlı olarak kurulmuş bir iktisadi işletme olan Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği Atık Yönetim İktisadi İşletmesi'nin (ELELAY) 2014 yılı sonu itibarıyla faaliyetlerine son verilmiştir.
- (5) Yönetmelik'in yayım tarihi olan 22.05.2012 tarihi ile, atık elektrikli ve elektronik eşyaların yönetimi konusunda takip edilecek usul ve esasların ele alındığı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Konusunda Yetkilendirilecek Kuruluşlarda Aranacak Kurumsal ve Teknik Özellikler ile Yetkilendirilmiş Kuruluşların Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar'ın ilan tarihi olan 15.04.2014 tarihi arasında oluşan boşluktan dolayı ELELAY tam anlamıyla faaliyet gösterememiştir.

- (6) Ayrıca ELELAY'ın faaliyete geçmesinden önce, ELELAY bünyesinde yer alan Arçelik A.Ş. atık toplama faaliyetlerini kendi bünyesinde yapmaya karar vererek ELELAY'dan ayrılmıştır. Bu gelişmeler üzerine ELELAY lağvedilmiş ve bünyesindeki diğer teşebbüslerin katılımı ile TÜRKBESED çatısından bağımsız olarak ELDAY oluşturularak, Nisan 2015'te faaliyetine başlamıştır.

G.2. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği

- (7) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Bakanlık) tarafından hazırlanan Yönetmelik, 22.05.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik'in amacı; elektrikli ve elektronik eşyaların (EEE) üretiminden nihai bertarafına kadar çevre ve insan sağlığının korunması amacıyla EEE'lerde bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılması, bu sınırlandırmalardan muaf tutulacak uygulamaların belirlenmesi, EEE'lerin ithalatının kontrol altına alınması, elektrikli ve elektronik atıkların oluşumunun ve bertaraf edilecek atık miktarının azaltılması için yeniden kullanım, geri dönüşüm¹, geri kazanım² yöntem ve hedeflerine ilişkin hukuki ve teknik esasları düzenlemektir. Yönetmelik aşağıda kategoriler halinde sayılan EEE'leri kapsamaktadır:

- Büyük ev eşyaları (Buzdolabı, çamaşır makinası vb.),
- Küçük ev aletleri (Elektrik süpürgesi, ütü vb.),
- Bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları,
- Tüketici ekipmanları (Radyo, televizyon, müzik enstrümanları vb.),
- Aydınlatma ekipmanları (Flüoresan, düşük basınçlı sodyum lambalar vb.),
- Elektrikli ve elektronik aletler (Dikiş makinesi, matkap vb.),
- Oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri,
- Tıbbi cihazlar,
- İzleme ve kontrol aletleri,
- Otomatlar (Sıcak-soğuk içecek otomatları vb.).

- (8) Yukarıda sayılan kategorilerden görüldüğü üzere tüketiciler tarafından evsel ve profesyonel amaçlı kullanılan her türlü EEE, Yönetmelik kapsamındadır.

G.3. Yönetmelik Kapsamında Görev, Yetki ve Sorumluluklar

- (9) Yönetmelik, aşağıda yer verildiği üzere, esas olarak üreticiye ilişkin görev, yetki ve sorumluluklara dair düzenlemeleri içermekle birlikte, Bakanlık'a, belediyelere, dağıtıcılara, tüketicilere ve işleme tesislerine de birtakım yükümlülükler getirmektedir.

G.3.1. Bakanlık ile Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (10) Bakanlık'ın; geçici depolama ve işleme tesislerine³ faaliyette bulunabilmeleri için çevre izni ve lisansı verme, üreticiler ve belediyeler tarafından hazırlanan yönetim planlarını, toplama ve geri dönüşüm faaliyetlerini değerlendirme, Yönetmelik'e aykırılık durumunda EEE'lerin piyasaya arzını yasaklama, piyasaya arz edilmiş olanları toplama ve Yönetmelik'te öngörülen idari para cezalarının uygulanmasını sağlama görev ve yetkileri bulunmaktadır.

¹ Atıkların orijinal amacı veya başka amaçlarda kullanılmak üzere ürün, materyal veya madde haline getirilmesine denilmektedir.

² Atıkların yararlı bir amaç için kullanılabilir hale getirilmesine denilmektedir.

³ İşleme tesisleri Yönetmelik'te, arındırma, sökülme, parçalama, parçalama sonrası oluşan atıkların geri kazanımı faaliyetlerinden asgari üç tanesini gerçekleştiren tesisler olarak tanımlanmaktadır.

- (11) Belediyeler ise Yönetmelik'in 8. maddesi uyarınca; getirme merkezleri⁴ kurarak AEEE'lerin toplanmasını sağlama, buna yönelik yönetim planını hazırlama ve AEEE toplama başlangıç yılından en az altı ay önce bu planı Bakanlık'a gönderme, yönetim planı çerçevesinde belediyenin toplama programı hakkında konutları bilgilendirme, AEEE'lerin uygun konteynerlerde biriktirilmesini sağlama ve toplanan evsel AEEE'leri, koordinasyon merkezince⁵ belirlenen lisanslı işleme tesislerine gönderme görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir.

G.3.2. AEEE Üreticilerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (12) Yönetmelik'in 15. maddesi uyarınca üreticiler, belirlenen programa uygun olarak evsel AEEE toplama hedeflerine ulaşılmasını sağlamaya yükümlü kılınmıştır.
- (13) 2013-2018 yıllarının planlandığı Yönetmelik'e göre, her EEE kategorisi için ayrı toplama hedefleri bulunmakta ve bu hedeflerin her yıl artması planlanmaktadır. 2013 yılında hedeflenen toplam AEEE miktarı kişi başı 0,3 kg iken 2018 yılında bu miktarın 4 kg olması beklenmektedir. Ayrıca üreticiler, lisanslı işleme tesisleriyle her bir EEE'nin geri dönüşüm ve geri kazanım miktarlarını Yönetmelik'te belirlenen oranlarda karşılamakla da yükümlü kılınmıştır. Örneğin, büyük ev eşyalarının geri dönüşüm oranı 2013 yılında %65 iken, 2018 yılı için %75'e çıkması hedeflenmektedir.
- (14) EEE üreticilerinin Yönetmelik'ten kaynaklanan diğer görev, yetki ve sorumluluklarını;
- Belediyeler ve dağıtıcılar tarafından toplanan evsel AEEE'lerin; getirme merkezlerinden veya dağıtıcılardan başlamak üzere nakliye maliyetlerini karşılamak, çevre lisanslı tesislerde işlenmesini sağlamak, işleme imkanının bulunmaması durumunda bertarafı için bir sistem kurmak ve maliyetleri karşılamak,
  - Evsel olmayan AEEE'lerin toplanması ve işlenmesi amacıyla bir sistem kurmak,
  - Belediyelerle birlikte veya münferit olarak eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlemek ve bu etkinliklerde kullanılacak yazılı-görsel dokümanları sağlamak

şeklinde sıralamak mümkündür.

G.3.3. EEE Dağıtıcılarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (15) Yönetmelik ile EEE üreticilerinin yanı sıra dağıtıcılara da birtakım görev, yetki ve sorumluluklar getirilmiştir. Bu bağlamda dağıtıcılar;
- Yeni bir ürün sattıklarında, tüketici tarafından talep edilmesi halinde eş tipte ve aynı işlevi gören eski eşyayı markası, modeli, üreticisi ve muhtevasına bakılmaksızın almak,
  - Yeni ürünün alıcının adresine teslim edildiği durumlarda, dağıtıcıya veya onun adına teslimatı yapan kuruluşa iade edilen AEEE'yi aynı yerden almak ve bunun için hiçbir nakliye ücreti yahut başka bir ilave ücret talep etmemek,
  - Tüketicilerden toplanan AEEE'leri koordinasyon merkezini bilgilendirerek belirlenen toplama sistemlerine veya lisanslı işleme tesislerine göndermek ve

⁴ Yönetmelik'e göre getirme merkezleri, evsel atık elektrikli ve elektronik eşyaların toplanması için belediyeler tarafından kurulan atık toplama merkezlerini ifade etmektedir.

⁵ Yönetmelik'te yetkilendirilmiş kuruluşların ve yetkilendirilmiş kuruluş yapısına girmeden teminat sunan üreticilerin, Bakanlık'la ve yerel yönetimlerle olan koordinasyonlarının sağlanması amacıyla, kâr amacı gütmeyen ortak bir koordinasyon merkezi kurmalarının zorunlu olduğu belirtilmektedir. ELDAY'dan alınan bilgilere göre, halihazırda koordinasyon merkezi bulunmamaktadır.

- Satış yerinde tüketicilerin kolaylıkla görebileceği yerlerde evsel AEEE'lerin toplanması, geri dönüşümü, evsel AEEE toplama noktalarına ilişkin bilgileri bulundurmakla yükümlüdürler.

G.4. AEEE Yönetiminin Finansmanı

- (16) Evsel AEEE'ler bakımından üreticiler, Yönetmelik'ten kaynaklanan maliyetleri karşılamak üzere piyasaya sürecekleri ürünler için teminat vermekle yükümlüdürler. Bu çerçevede yetkilendirilmiş kuruluşlara üyelik, teminat olarak kabul edilmektedir. Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği tarihten önce piyasaya sürülen ürünlerden kaynaklanan tarihsel AEEE'lerin yönetim maliyeti, faaliyette olan üreticilerin iç piyasadaki paylarıyla orantılı olarak karşılanacaktır.
- (17) Evsel olmayan AEEE'ler bakımından ise Yönetmelik'in yürürlüğe giriş tarihinden sonra piyasaya sürülen ürünlerden kaynaklanan AEEE'lerin toplanması, nakliyesi, işlenmesi ve bertaraf maliyetleri üretici tarafından üstlenilmektedir. Tarihsel ve evsel olmayan AEEE'lerin yönetim maliyeti, eşdeğer veya aynı işlevi gören yeni ürünlerle değişim yapılması durumunda bu ürünleri temin eden üreticiler, diğer durumlarda ise tüketici ve üreticilerin anlaşarak aksini kararlaştırma hakları saklı kalmak kaydıyla, tüketiciler tarafından karşılanır.

G.5. ELDAY'ın Yapısı ve Faaliyetleri

- (18) ELDAY, Yönetmelik ile elektrikli ve elektronik eşya üreticilerine getirilen AEEE toplama, geri dönüşüm ve geri kazanım yükümlülüklerinin tüm üye teşebbüsler için tek elden yerine getirilmesini amaçlamaktadır.

(19) (.....TİCARİ SIR.....)

- (20) Halihazırda dayanıklı tüketim mallarının alt sektörleri içinde yer alan, kullanım süresi bir yıldan uzun olan ve çok sayıda farklı ürün grubunu içeren beyaz eşya sektöründe faaliyet gösteren ELDAY üyeleri BSH, Vestel, Indesit, Candy Hoover ve Demirdöküm'dür.
- (21) AEEE'lerin yönetimine ilişkin olarak verilen bilgilerde, tüketicinin yeni ürün aldığı anda eski AEEE'sini ürün satın aldığı dağıtıcı teşebbüse teslim etme veya belediyenin getirme merkezine bırakma yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmektedir. İlk durumda dağıtıcılar AEEE'leri kendi depolarına getirip ELDAY'a bilgi vermekte, verilen bilgi doğrultusunda ELDAY atıkların alımını sağlayarak anlaşmalı olduğu lisanslı firmalara ulaştırmakta, lisanslı firmalar da standartlara ve yönetmeliklere uygun olarak geri dönüştürülen AEEE'leri plastik, metal, poliüretan gibi bileşenlerine ayırmaktadır. Bunların yeniden kullanılabilen kısımlarından hammadde olarak yararlanılırken, geri kalan kısımları bertarafa gönderilmektedir. İkinci durumda ise AEEE'ler ELDAY tarafından anlaşmalı olan belediyelerden teslim alınmakta ve lisanslı firmaya gönderilerek, ilk durumda olduğu gibi işlenmesi sağlanmaktadır.
- (22) Geri dönüşüme/kazanıma gönderilen ürünlerin üretici bazında ayrıştırılması noktasında her bir firma kendi dağıtıcıları vasıtasıyla geri dönüşüme kazandırılan atık miktarları ile bağlı olmakta, dolayısıyla bu şekilde elde edilen atıklar yeniden üretici bazında bir ayrıştırmaya tabi tutulmamaktadır. Ancak, ELDAY yönetim kurulu tarafından

benimsenen haliyle belediyeler vasıtasıyla toplanan atıklar, üye teşebbüslerin ELDAY'ın yetkili olduğu ürünler bakımından pazar payları esas alınarak ayrıştırılmaktadır.

- (23) Geri dönüşümü/kazanımı yapılacak ürün miktarının belirlenmesi hususunda Yönetmelik'te bulunan hedefler ile bir önceki sene piyasaya arz edilen elektrikli ve elektronik eşya miktarı esas alınmaktadır.
- (24) AEEE'lerin yönetimine ilişkin süreçte;
- Üreticiler, yükümlülüklerini ELDAY'a aktarmakla beraber dağıtıcılarının kontrollerini üstlenerek ELDAY ile iletişimlerini sağlamaktadır.
  - Dağıtıcılar, yeni ürün tesliminde eskisini almakta ve ELDAY'ın raporlama sistemine dahil olarak alınan atıkların geri dönüşüme kazandırılmasını temin etmektedir.
  - Belediyeler, atıkların toplanması için sistem oluşturmaktadır. ELDAY ile çalışma koşulları belirlenerek bu doğrultuda toplama sistemi, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ve belgelendirme sürecinde ortak bir yol izlenmektedir. Ayrıca belediyeler, toplama maliyetlerine kendi katlanmakta, ekipman desteği ile eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarında ise ELDAY'ın desteğini almaktadır.
- (25) Piyasada faaliyet gösteren işleme tesislerinin çalışmalarına yönelik olarak, bu tesislerin ELDAY'dan bağımsız üçüncü kişiler tarafından işletildiği belirtilmektedir. Bunun yanında işleme tesisleri, toplama merkezleri gibi birimlerin kullanımında herhangi bir münhasır uygulamanın bulunmadığı vurgulanmaktadır. Piyasada halihazırda 41 adet lisanslı işleme tesisi bulunmakta ve bu tesislerle ilgili lisanslama işlemleri Bakanlık tarafından yapılmaktadır.
- (26) AEEE'lerin yönetimi sürecinde ortaya çıkan maliyetler kapsamında da üreticilerin, dağıtıcılarına verdikleri hizmet karşılığı her firma için kendi belirledikleri bedelleri ödediği, ELDAY'ın da lojistik hizmetler için lojistik firmasına ödeme yaptığı, buna karşılık işleme tesislerinin de aldıkları atıklar karşılığında bir hurda bedeli ödediği ifade edilmektedir. Katlanılan maliyetlerin ve elde edilen gelirlerin piyasa koşullarına göre alınan teklifler doğrultusunda belirlendiği de belirtilmektedir. Bu kapsamda, ELDAY'ın kâr amacı gütmeyen bir işletme olmasından dolayı elde edilen bütün gelirin sistemin oluşturulmasına ve geri dönüşüm/kazanım bilincinin artırılmasına harcanacağı vurgulanmaktadır.

G.6. ELDAY Üretici Sözleşmesi

- (27) ELDAY Üretici Sözleşmesi (Sözleşme), üyelik kurallarını, üyeler ile ELDAY'ın karşılıklı yükümlülüklerini ve mali konuları düzenlemektedir.
- (28) Sözleşme'nin "Üyelerin Yükümlülükleri" başlıklı 3. maddesinde üyenin aşağıda belirtilen hususları kabul ve taahhüt ettiği düzenlenmektedir:
- Yönetmelik ve AEEE mevzuatı uyarınca kayıt olması gereken tüm mercilere kayıtlı olmak ve söz konusu kayıt işini sürekli olarak idame ettirmek,
  - Yönetim Planı'na katılmak üzere başvuru esnasında ve Bakanlık nezdindeki kayıt başvurusunda yanıltıcı olmayan, tam ve doğru bilgileri sunmak,
  - Sözleşme'nin yürürlük tarihinden önce Türkiye pazarına sunduğu EEE bakımından yanıltıcı olmayan, tam ve doğru bilgileri sunmak ve talep edilmesi halinde sunmaya devam etmek.

- (29) Sözleşme'nin "Üyeliğe Kabul" başlıklı 4. maddesi uyarınca bir üreticinin üyeliğe kabul edilmesi ELDAY'ın münhasır takdirine bağlıdır. ELDAY'ın üyesine karşı yükümlülükleri aşağıdaki gibidir:
- ELDAY'ın amacını gerçekleştirecek stratejiler geliştirmek ve bunlar üzerinde mutabakata varılarak uygulamak,
  - Stratejilerin uygulanma maliyetlerini karşılayacak şekilde üyelerini bilgilendirmek ve üyelerinin gerekli fonu sağlamasını gerçekleştirmek,
  - Üyeleri adına toplanan ve işlenen geri dönüşüm, geri kazanım ve işleme kayıtlarını tutmak,
  - AEEE Yönetmelik ve mevzuatı uygulamasında ortaya çıkan problemleri gidermek adına ilgililerle yaptığı görüşmeler ve bu görüşmelerin sonucu hakkında üyelerini bilgilendirmek,
  - AEEE'lerin toplanması için gerekli bilgilendirme ve buna yönelik uyarı konusunda faaliyette bulunmak,
  - Her yılın sonunda yıllık faaliyet raporu ile üyelerini ve ilgili mercileri bilgilendirmek.
- (30) Sözleşme'nin 10. maddesi uyarınca ELDAY, üyenin Bakanlık'a ve/veya ELDAY'a sunduğu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek üzere yönetim kurulu kararıyla denetleme yapabilecek ya da denetlemesi için üçüncü şahısları görevlendirebilecektir. Ayrıca ELDAY, denetimi ve/veya incelemeyi üstlenmek üzere atadığı üçüncü şahısların Sözleşme'nin 11. maddesinde belirtilen hususa benzer bir zemindeki gizlilik yükümlülüklerini kabul etmesini sağlayacaktır.
- (31) Sözleşme'nin 11. maddesi üye tarafından ELDAY'a sunulan bilgilerin gizliliğinin korunmasını düzenlemektedir. ELDAY, bir üye tarafından veya bir üye ile ilgili olarak, ilgili mercilerce kendisine sağlanan bilgilerin gizliliğini sağlamakla yükümlü olacaktır. ELDAY, yetkili kişileri ve çalışanları bu anlaşma konusuna ilişkin çalışmalar nedeniyle öğrendiği ticari sırları üçüncü kişilere ifşa etmeyeceğini ve saklayacağını taahhüt etmektedir. Benzer şekilde üye de, ELDAY'ın önceden yazılı onayı olmaksızın, ELDAY'ın gizli ve/veya ticari açıdan hassas bilgilerinin üçüncü şahıslara ifşa edilmemesini sağlamak için tüm makul çabayı gösterecektir.
- (32) Sözleşme'nin 12. maddesinde, ELDAY'ın kâr amaçlı çalışmadığı ve üyelerinden aldığı parayı işbu sözleşmede ele alınan amacı gerçekleştirmek üzere kullandığı düzenlemesi yer almaktadır.
- (33) Sözleşme'nin 13. maddesinde, ELDAY yönetim kurulu tarafından kararlaştırılan katılım ücreti ile yıllık aidatlar ve ayrıca sistem maliyetlerinin karşılanması için yönetim, lojistik ve geri dönüşüm gibi maliyetler dikkate alınarak hesaplanan bedelin üyeler tarafından ödeneceği hususu ele alınmaktadır.
- (34) Sözleşme'nin süresi belirtilmemiş olmakla birlikte, taraflardan birinin feshine kadar sözleşmenin geçerli olacağı düzenlenmiştir. Taraflardan herhangi biri üç ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle sözleşmeyi istediği zaman feshetme hakkına sahiptir.

G.7. Değerlendirme

- (35) İlgili başvuruya benzer şekilde, ELELAY tarafından 20.05.2013 tarihinde yapılan muafiyet başvurusu Kurulun 11.07.2013 tarihli toplantısında görüşülerek, ELELAY'a üye olmak isteyen üreticiler ile ELELAY arasında imzalanacak üyelik sözleşmesine

11.07.2013 tarih ve 13-44/554-248 sayılı bireysel muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.⁶

G.7.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

- (36) Yönetmelik'te AEEE'lerin toplanmasının sağlanması amacıyla EEE üreticilerine ya doğrudan bir sistem oluşturmaları (bireysel sistem/organizasyon) ya da bir sisteme (kolektif sistem/organizasyon-yetkilendirilmiş kuruluş) katılmaları zorunluluğu getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, üreticilerin sorumluluklarını yerine getirebilmeleri bakımından doğrudan kendilerinin oluşturacakları bireysel sistemler ile kolektif sistemler birbirlerine ikame edilebilen seçenekler olarak düzenlenmiştir.
- (37) Üretici sorumluluğu çerçevesinde kurulan kolektif sistemlere üye olarak katılan üreticilerin, atık yönetim sistemleri kurma yükümlülükleri bulunduğu göz önüne alındığında, söz konusu kolektif sistemin bulunmadığı durumda, bu üreticilerin bireysel olarak veya diğer üreticilerle birlikte sistem kurmaları gerekmektedir. Bu anlamda kolektif sistemler, bu sisteme rakip sistemleri kurabilecek teşebbüsler tarafından oluşturulmaktadır. Dolayısıyla, ilgili tüm üreticilerin üye olarak hizmet aldıkları bir sistemin varlığı esasen potansiyel olarak atık yönetim hizmeti sağlayabilecek teşebbüslerin bir araya getirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu çerçevede, diğer yatay işbirliği alanlarında olduğu gibi, sistem çatısı altında rakipler arasında yaratılan işbirliğinin değerlendirilmesi önem taşımaktadır.
- (38) AEEE üreticilerinin Yönetmelik'ten kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek üzere kurulan ELDAY'ın üyeleri hem potansiyel sağlayıcı hem de potansiyel müşteri konumundadır. Bu bakımdan, Sözleşme ile yaratılan ilişki, rakip konumundaki teşebbüsleri bir araya getiren yatay niteliğe sahip bir ilişkidir. Dolayısıyla, anılan Sözleşme'ye 4054 sayılı Kanun kapsamında menfi tespit belgesi verilmesi mümkün değildir.

G.7.2. Muafiyet Değerlendirmesi

- (39) Söz konusu Sözleşme'ye 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca muafiyet tanınabilmesi için aynı maddede sayılan dört koşulun birlikte sağlanması gerekmekte olup, konuya ilişkin değerlendirmeye aşağıda yer verilmiştir.

G.7.2.1. Malların Üretim veya Dağıtım ile Hizmetlerin Sunulmasında Yeni Gelişme ve İyileşmelerin ya da Ekonomik veya Teknik Gelişmenin Sağlanması

- (40) Yönetmelik, tüm EEE üreticilerine belirtilen oranlarda AEEE'yi toplama, geri dönüştürme ve kazandırma yükümlülüğü getirmektedir. Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden, söz konusu toplama, işleme ve geri kazanma faaliyetlerinin her bir EEE üreticisi tarafından münferiden yapılması yerine bu hizmetin yetkilendirilmiş kuruluş unvanını haiz ELDAY tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır. Böylece yetkilendirilmiş kuruluş, hem kendisine üye olan teşebbüslere yasal yükümlülüklerini yerine getirme konusunda kolaylık sunacak hem de bu yükümlülüklerin tam olarak karşılanmasını sağlayacaktır.
- (41) Muafiyet değerlendirmesinde, üretim veya dağıtımda iyileşme ile ekonomik ve teknik gelişme gibi yararlı etkilerden sadece işlemin taraflarının faydalanmasına değil, bu gelişmelerin ekonomik etkinlik artışı yoluyla toplumsal refaha somut katkılarının bulunmasına da bakılmaktadır. Üretim veya dağıtım maliyetlerinin düşürülmesi, mal arzının artırılması ve devamlılığının sağlanması, piyasalara yeni girişlerin

⁶ Söz konusu kararda ele alınan unsurlar ile işbu dosya kapsamında değerlendirilen hususlar arasında büyük ölçüde benzerlik bulunmaktadır.

kolaylaştırılması, kalitenin artırılması ve yeni ürünlerin ya da üretim tekniklerinin bulunması gibi hallerde, belirtilen somut faydanın ortaya çıktığı kabul edilmektedir.

- (42) AEEE toplama işi ölçek ekonomilerinin önemli olduğu bir faaliyettir. Her üreticinin bireysel olarak toplama ve diğer yükümlülüklerini yerine getirmesi tekrarlanan maliyetlere yol açacaktır. Nitekim Yönetmelik'le, açıkça teşebbüslerin söz konusu yükümlülüklerini yetkili kuruluşlar aracılığıyla da yerine getirebilmelerine cevaz verilmesinin arkasında söz konusu gerçeğin yattığı kanaati oluşmuştur. Dolayısıyla, teşebbüs birliği çerçevesinde yapılacak AEEE toplama faaliyetinin bir etkinlik doğurması ve bu çerçevede her bir teşebbüs tarafından işlemin tek tek yapılmasına kıyasla maliyetlerin daha düşük olması beklenmektedir.
- (43) Öte yandan, söz konusu AEEE'lerin etkin bir şekilde toplanması bu pazarın daha iyi bir şekilde işlemesine ve geri dönüşüm pazarına yeni firmaların girmesine imkan tanıyacak ve bu da ekonomiye katkının artmasına yol açabilecektir. Nitekim, dosya mevcudu belgelerde ELDAY'la birlikte iki kuruluşun daha izin aşamasında olduğu belirtilmektedir.
- (44) Dolayısıyla, inceleme konusu Sözleşme'nin 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan şartı sağladığı kanaatine ulaşılmıştır.

G.7.2.2. Tüketici Yarar Sağlaması

- (45) Yönetmelik, EEE'lerin üretiminden nihai bertarafına kadar çevre ve insan sağlığının korunması amacıyla AEEE'lerin kontrolüne ilişkin hukuki ve teknik esasları düzenlemektedir. Piyasada faaliyet gösteren aktörlerin davranışlarından doğan dışsallığa yönelik olarak kamu müdahalesinin olmaması durumunda bundan kaynaklanabilecek sosyal maliyet nedeniyle toplumsal refah azabilecektir. Bu nedenle, Yönetmelik'te belirlenen esaslar ve hedefler çerçevesinde AEEE toplama faaliyetinin sistematik ve düzenli bir şekilde yapılması, AEEE'lerin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve sosyal maliyeti en aza indirmeyi sağlamak bakımından büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında, AEEE'lerin çevreye vermiş olduğu zararların insan sağlığını olumsuz etkilediği de dikkate alındığında, AEEE'lerin olabildiğince fazla toplanmasının önemi artmaktadır. Bu çerçevede, kendisine üye olan üreticilerin Yönetmelik'ten kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayacak olan ELDAY'ın faaliyetlerinin, tüketiciye bir diğer deyişle tüm topluma fayda sağlayacağı anlaşılmaktadır.
- (46) Öte yandan Yönetmelik'in "Genel İlkeler" başlıklı 5. maddesi uyarınca, AEEE'lerin yönetiminden kaynaklanan çevresel zararların giderilmesine ilişkin maliyetler, "kirleten öder" ilkesine göre AEEE'lerin yönetiminden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişilere aittir. Genel bir kural olarak, teşebbüslerin maliyetlerini ürün/hizmet satış gelirleriyle karşıladıkları ve maliyetleri arttıkça ürün fiyatlarını da artıracakları kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, yükümlülüğünü münferiden yerine getiren her bir üreticinin bu maliyetleri tüketicilere yansıtacağı ve bu suretle toplumsal refahın azalmasına sebep olacağı da kabulü mümkündür. Ancak, ölçek ekonomilerinin belirgin olduğu atık toplama faaliyetlerinde, EEE üreticilerinin yükümlülüklerini ELDAY aracılığıyla yerine getirmelerinin tüketiciye yansıyacak maliyetleri azaltacağı da öngörülmektedir.
- (47) Ayrıca, geri dönüşüm/geri kazanım faaliyetlerinin etkin bir şekilde yapılması suretiyle atıkların ekonomiye yeniden kazandırılması, çevre kirliliğini önleyerek toplumsal faydayı artıracak gibi, tüketicilerin bu şekilde piyasaya sürülen yeni ürünlere ulaşmasını da sağlayacaktır. Bu çerçevede, Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "tüketici yararı" şartınının da sağlandığı kanaatine varılmıştır.

G.7.2.3. İlgili Pazarın Önemli Bir Bölümünde Rekabetin Ortadan Kalkmaması

- (48) Yönetmelik, evsel ve profesyonel amaçlı kullanılan her türlü EEE'yi kapsamaktadır. ELDAY'ın mevcudiyeti diğer kategoriler bazında da benzer kolektif sistemlerin kurulmasına engel teşkil etmemektedir. Kaldı ki, aynı kategoride üye üreticilerin sözleşmeyi feshedip bireysel olarak yükümlülüklerini yerine getirmesi ya da ileride kurulabilecek başka bir yetkilendirilmiş kuruluşa üye olması da ihtimal dahilindedir.
- (49) Bu kapsamda ELDAY tarafından sunulan yazıda, Aydınlatma Gereçleri İmalatçıları Derneği ve Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği isimli teşebbüs birliklerince ELDAY'ın yetkili olduğu kategoriler dışında yer alan kategorilerde faaliyet gösterecek rakiplerin izin aşamasında olduğu ifade edilmektedir.
- (50) Diğer yandan, ilgili bölümde bahsedildiği üzere, atık yönetim sistemleri oluşturma zorunluluğuna yönelik çevresel düzenlemelere tabi endüstrilerde faaliyette bulunabilmeye ilişkin koşullardan birini, bireysel/kolektif bir atık yönetim sistemi kurmak veya kurulu sistemlere katılmak oluşturmaktadır. Bu durumda kolektif sistemlerin veya kolektif sistem ortakları olan üreticilerin, ürün piyasasındaki rakiplerine hizmet vermesi gündeme gelebilmektedir ki, bu durumun ürün piyasasına girişleri engelleyebilecek nitelikteki uygulamaları beraberinde getirebilmesi mümkündür. Bu nedenle, sistem üyelik koşullarının, ürün piyasasına girişleri destekler nitelikte tasarlanması, özellikle küçük üreticilerin ürün piyasasındaki rekabetçi güçlerinin korunması bakımından hayati bir önem arz etmektedir. Bu bakımdan, sisteme üyelik koşullarının ürün piyasasına girişler üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi için sistemler tarafından ayrımcı olmayan koşulların getirilmesi gerekmektedir.
- (51) Söz konusu kaygılar, dosya konusu üretici sözleşmesi bakımından değerlendirildiğinde, Sözleşme'nin ayrımcı koşullar içermediği ve tüm üreticiler için eşit üyelik koşullarının geçerli olduğu görülmüştür. Dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan şartın sağlandığı kanaatine varılmıştır.

G.7.2.4. Rekabetin Zorunlu Olandan Fazla Sınırlanmaması

- (52) 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre rekabetin, (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilebilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması gerekmektedir.
- (53) Yukarıda da belirtildiği üzere, üye teşebbüslerin birden farklı yetkilendirilmiş kuruluşla çalışmalarının önünde herhangi bir hukuki engel yer almamakta, hatta ELDAY'ın yetkili olmadığı alanlar bakımından başka kuruluşlarla çalışması zorunlu olabilmektedir. Kaldı ki üyeler üç ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle sözleşmeyi istediği zaman feshetme hakkına sahiptir. Ayrıca, sektöre başka oyuncular da her zaman girebilme imkanına sahiptir. Aydınlatma Gereçleri İmalatçıları Derneği ile Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği'nin de faaliyete geçmek için izin aşamasında olduğu dikkate alındığında, anılan Sözleşme'nin 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki şartı, dolayısıyla anılan maddedeki koşulların tamamını sağladığı kanaatine ulaşılmıştır.

H. SONUÇ

- (54) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,
- 1- Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği İktisadi İşletmesi'nin Üretici Sözleşmesi'ne, anılan İktisadi İşletme'nin çatısı altında kurulacak kolektif sistemin rakip konumundaki teşebbüsleri bir araya getiren yatay nitelikte bir ilişki olması nedeniyle, menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,

15-32/462-144

2- Bununla birlikte söz konusu Sözleşme'ye, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan şartların tamamını karşılaması nedeniyle bireysel muafiyet tanınmasına

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.